

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2015

Lucie Hetflejšová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Lucie Hetflejšová

**Proces legalizace homoparentálního
osvojování v České republice:
perspektiva teorie sociální konstrukce
cílových skupin**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Lucie Hetflejšová**

Vedoucí práce: **Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

HETFLEJŠOVÁ, Lucie. *Proces legalizace homoparentálního osvojení v České republice: perspektiva teorie sociální konstrukce cílových skupin*. Praha, 2015. 49s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o novele zákona o registrovaném partnerství. Cílem práce bylo popsat situaci na poli homoparentální politiky a identifikovat hlavní zainteresované aktéry a jejich stěžejní argumenty. K naplnění cílů byly využity zejména expertní rozhovory, dále obsahová analýza medií a studium a analýza dokumentů. Práci rámuje teorie sociální konstrukce cílových skupin od Schneider a Ingram a teorie fází veřejněpolitického procesu. Teorie sociální konstrukce cílových skupin se potvrdila zejména v odlišných konstrukcích cílové skupiny odpůrci a navrhovateli novely. Zatímco navrhovatelé pracují s potřebnými, kde je cílová skupina zkonstruována pozitivně, odpůrci pracují s devianty a konstruují cílovou skupinu negativně. Obě zmíněné skupiny jsou politické slabé. Vliv stranické podpory a podpory voličů se zdá v tomto případě zanedbatelný. V rámci této případové studie se tedy podařilo popsat dosavadní vývoj na poli homoparentální politiky do dubna 2015 a identifikovat hlavní aktéry procesu legalizace a jejich argumenty.

Klíčová slova

Legislativní proces v ČR, teorie sociální konstrukce cílových skupin, registrované partnerství, novela zákona o registrovaném partnerství, adopce dětí homosexuály, adopce biologického dítěte partnera.

Keywords

Legislative process in Czech Republic, theory of social construction of target populations, registred partnerships, amendment to the Registred Partnership Act, adoption of children by homosexuals, adoption of biological partner's child.

Rozsah práce: 79 341 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím se zpřístupněním práce pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28. dubna 2015

Lucie Hetflejšová

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala Mgr. Evě M. Hejzlarové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala respondentům za ochotu spolupracovat. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za podporu během celého studia.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií

Předpokládaný název bakalářské práce:

Proces legalizace homoparentálního osvojení

autor: Lucie Hetflejšová

konzultant: Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

1. Vymezení předmětu zkoumání a strukturace výzkumného tématu

Ve své bakalářské práci se budu zabývat systémem náhradní rodinné péče v Čechách se zaměřením na homoparentální osvojování. V tomto kontextu se budu zabývat procesem tvorby politiky homoparentálního osvojování se zaměřením na sociální konstrukci cílové skupiny.

Podle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí je k 31. 12. 2013 celkem 11 770 dětí umístěných v náhradní rodinné péči, ale i tak stále zůstává 7 437 dětí v institucionální péči. (MPVS 2014)

Mezi typy náhradní rodinné péče v ČR patří:

- Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče
- Pěstounská péče
- Pěstounská péče na přechodnou dobu
- Poručenství
- Osvojení
- Mezinárodní osvojení. (MPVS 2014)

V Čechách je doposud zakázáno osvojení dětí u homosexuálních párů v registrovaném partnerství (paradoxní je, že neregistrovaný homosexuál je oprávněn osvojit). Tato tematika je samozřejmě velice kontroverzní a existuje k ní mnoho názorů a přístupů. Americká akademie pediatriů v roce 2006 vydala analýzu týkající se homosexuálních párů a jejich dětí, ve které dokazuje, že děti homosexuálních rodičů si vedou stejně dobře jako děti heterosexuálů. Díky 25letému výzkumu se akademii podařilo dokázat, že sexuální orientace rodičů nemá vliv na emoční, psychický ani behaviorální vývoj dítěte. (Tomeš 2014) Existuje samozřejmě i mnoho výzkumů dokazujících opak, já jsem však zastáncem názoru, že homosexuální rodiče dítěti neškodí. Rozhodně si myslím, že je pro dítě lepší rodinné zázemí, jež mu může poskytnout homosexuální pár, než institucionální péče v dětských domovech.

Největším problémem jsou však děti žijící v právním vakuu. Jedná se o děti vyrůstající v homoparentálních rodinách, nejčastěji se jedná o dítě jednoho partnera z předchozího heterosexuálního svazku. Problémem je, že dítě sice má dva rodiče, ale právně jen jednoho – ke komplikacím pak dochází při sdělování zdravotního stavu atp. Takových dětí je momentálně v ČR zhruba tisíc. Platforma PROUD připravila novelu zákona o registrovaném partnerství, která by měla tento problém definitivně vyřešit.

Hlavní předkladatelkou novely zákona o registrovaném partnerství, která by měla povolit adopci biologického dítěte partnera, je Ing. Radka Maxová, předsedkyně Stálé komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny. Hlasování o novele je zařazeno na pořad 25. schůze.

2. Teoretická východiska

Základem mé práce budou dvě teorie. Teorie fází veřejněpolitického procesu tvorby politiky, jež poslouží k identifikaci jednotlivých kroků, které je potřeba provést při tvorbě nového zákona (případně i novely) a teorie sociální konstrukce cílových skupin. Základem této teorie je, že způsob, jakým jsou konstruovány cílové skupiny dané politiky, do jisté míry určuje podobu dané politiky, její nástroje a cíle a také míru pozornosti, která bude politice věnována. (Schneider, Ingram 1993: 334) Autorky této teorie stanovily čtyři základní typy cílových skupin podle síly politické moci a typu konstrukce.

	Pozitivní konstrukce	Negativní konstrukce
Velká politická moc	zvýhodněný (zasloužilý)	uzurpátoři
Malá politická moc	závislé osoby (potřební)	devianti

(Schneider, Sidney 2009: 106)

Na tyto skupiny je pak potřeba nahlížet nejenom jako na objekty dané politiky, ale i jako potenciální voliče. (Schneider, Ingram 1993: 335)

3. Cíle bakalářské práce

Cílem mé bakalářské práce je popsat situaci na poli homoparentálního osvojování – od počátku formulování problému až po hlasování o novelizaci zákona o registrovaném partnerství, a také odhalit hlavní zainteresované aktéry a jejich stěžejní argumenty uplatňované při procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování. Dalším cílem je odhalit sociální konstrukce cílových skupin a způsob, jakým jsou používány v procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování.

4. Výzkumné otázky a hypotézy

- Jaká mají homosexuálové práva na poskytování náhradní rodinné péče?
- Jací aktéři se účastní procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování?
- Jaké jednotlivé kroky obsahuje proces legalizace homoparentálního osvojování?
- Jaké jsou hlavní argumenty podporovatelů homoparentální politiky?
- Jakým způsobem jsou konstruovány cílové skupiny navrhovateli politiky homoparentální politiky?
- Jaké jsou hlavní argumenty odpůrců homoparentální politiky?
- Jakým způsobem jsou konstruovány cílové skupiny odpůrci politiky homoparentální politiky?

5. Metody a prameny

Jako výzkumný design práce jsem zvolila případovou studii. Hlavním zdrojem bude expertní rozhovor s hlavní navrhovatelkou novely doplněn o další (zhruba dva až tři) expertní rozhovory. Dále také využiji analýzu dokumentů ke zjišťování sociálních konstrukcí.

6. Předpokládaná struktura bakalářské práce

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

7. Základní literatura k tématu

- COLEBATCH, H. *Úvod do policy*. 1. vyd. Překlad Marek Salaquarda. Brno: Barrister, 2005.
- Česká republika. Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. Článek 41. ISSN 1211-1244.
- FIALA, Petr a Klaus SCHUBERT. *Moderní analýza politiky: uvedení do teorií a metod policy analysis*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2000.
- JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí: Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2013. [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí: Formy náhradní rodinné péče. [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>
- NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2012.
- POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: : rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství*. 2009.

- PONDĚLÍČEK, Ivo a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Lidská sexualita jako projev přirozenosti a kultury*. Praha: Avicenum, 1974.
- PIERCE, Jonathan. Social Construction and Policy Design: A Review of Past Applications. *The Policy Studies Journal*, 2014, Vol. 42, p. 1-29.
- SCHNEIDER, Anne and Mara SIDNEY. What Is Next for Policy Design and Social Construction Theory? *The Policy Studies Journal*, 2009, Vol. 37, 1, p. 103-119
- SCHNEIDER, Anne and Helen INGRAM. Social Construction of Target Populations for Politics and Policy. *The American Political Science Review*. 1993, Vol. 87, 2, p. 334-347.
- ŠEDIVÝ, Michal. *Problematika gay a lesbického rodičovství v České republice: východiska a aktuální diskuze*. Brno : FSS MU, 2004
- TOMEŠ, Petr. Britské listy: Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální. [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/51232.html>
- VESELÝ, A., NEKOLA, M. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5. 152 -172s.

Obsah

ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	5
1.1 TEORIE FÁZÍ VEŘEJNĚPOLITICKÉHO PROCESU.....	5
1.2 TEORIE SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE CÍLOVÝCH SKUPIN.....	6
1.2.1 <i>Cílové skupiny</i>	8
2 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2.1 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
3 METODOLOGIE	11
3.1 VÝZKUMNÝ DESIGN	11
3.2 SBĚR DAT	11
3.2.1 <i>Výběr respondentů</i>	13
3.3 ANALÝZA DAT	14
4 LEGISLATIVNÍ PROCES V POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ	15
5 SYSTÉM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČR	18
6 ZÁKON O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ	21
6.1 KONTEXT	21
6.2 PROCES PŘIJETÍ ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ.....	22
6.2.1 <i>Poslanecký návrh z roku 1997</i>	22
6.2.2 <i>Poslanecký návrh z roku 1999</i>	23
6.2.3 <i>Vládní návrh z roku 2001</i>	25
6.2.4 <i>Poslanecký návrh z roku 2004</i>	26
6.2.5 <i>Poslanecký návrh z roku 2005</i>	27
7 POSTAVENÍ A PRÁVA HOMOSEXUÁLŮ V ČR	29

8 PREZENTACE PROBLEMATIKY V ČESKÝCH INTERNETOVÝCH MÉDIÍCH	30
9 NÁZOR VEŘEJNOSTI NA ADOPCE DĚTÍ HOMOSEXUÁLY	32
10 NOVELA ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ.....	34
10.1 VZNIK NOVELY	34
10.2 SHÁNĚNÍ PODPORY POSLANCŮ PRO NOVELU	36
10.3 UPLATŇOVANÉ ARGUMENTY	37
10.3.1 <i>Hlavní argumenty na podporu novely zákona</i>	37
10.3.2 <i>Hlavní argumenty pro zamítnutí novely</i>	38
10.4 PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ	40
DISKUSE.....	42
ZÁVĚR	43
SHRNUTÍ	46
POUŽITÁ LITERATURA.....	47

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá novelou zákona o registrovaném partnerství, v jádru věci tedy pojednává o procesu legalizace homoparentálního osvojení. Je důležité se tímto tématem zabývat, protože se jedná nejenom o rozšiřování práv homosexuálů v České republice, ale poukazuje se zde i na legislativní mezery, které neošetřují vztahy a práva dětí vyrůstajících ve stejnopohlavních rodinách – tedy neošetřují již existující stav. Aktuálním zněním zákona o registrovaném partnerství z roku 2006 je výslovně zakázáno registrovanému homosexuálovi adoptovat dítě, ať už se jedná o dítě z ústavní péče, nebo o biologické dítě partnera. Paradoxní v této situaci je fakt, že neregistrovanému homosexuálnímu jedinci je umožněno osvojit dítě z ústavní péče.

Dle dat Českého statistického úřadu žije ve stejnopohlavních rodinách zhruba tisíc dětí. Do budoucna lze očekávat růst počtu dětí ve stejnopohlavních rodinách, protože nikdo nemůže homosexuálům zabránit v početí dítěte. Nárůst počtu stejnopohlavních rodin lze očekávat také vzhledem k vývoji této problematiky v zahraničí. Růst tolerance vůči homosexuálům v zahraničí tak může českým párům dodat odvalu založit rodinu. Děti žijící v těchto rodinách mají po právní stránce jen jednoho rodiče, přestože jsou vychovávány dvěma rodiči. Druhý, nebiologický rodič, tak nemá vůči dítěti žádná práva ani povinnosti. Proto byla v září 2014 předložena do Poslanecké sněmovny novela zákona o registrovaném partnerství, která by měla umožnit osvojení biologického dítěte partnera, a dala by tak právní rámec výchově dítěte ve stejnopohlavních rodinách. K dítěti by pak i druhý rodič měl vyživovací povinnost a dítě by po něm mohlo například dědit. Ke zjednodušení by došlo i v každodenním životě, protože momentálně druhý rodič nemá po právní stránce nárok na informace o dítěti u lékaře, ve škole, apod.

Dalším problémem ohledně rodinného práva pro homosexuály v Čechách je diskriminační znění zákona o registrovaném partnerství. To, že je vstupem do registrovaného partnerství odepřena možnost na jakoukoli formu náhradní rodinné péče, označila ombudsmanka Anna Šabatová za protiústavní

a v rozporu s Listinou základních práv a svobod. V rámci toho podnětu začal Ústavní soud projednávat návrh na zrušení druhého odstavce § 13 zákona o registrovaném partnerství.

Práce je opřena o teorii sociální konstrukce cílových skupin od Schneider a Ingram a také o teorii fází veřejně politického procesu. Pro práci je dále důležitý legislativní proces v České republice, který je ošetřen zákonem č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Práce se zaměřuje také na zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, který tvoří základ práv homosexuálů v Čechách a v rámci kterého má být ošetřena adopce biologického dítěte partnera.

Nejprve se práce zaměřuje na teoretická východiska, konkrétně na teorii fází veřejněpolitického procesu a na teorii sociální konstrukce cílových skupin od Schneider a Ingram. Dále jsou rozpracovány cíle a výzkumné otázky bakalářské práce, na které navazuje metodologie. V dalších kapitolách je popsán legislativní proces v České republice a systém náhradní rodinné péče. Velká část práce je věnována zákonu o registrovaném partnerství, kde jsou rozpracovány všechny pokusy o zlegalizování registrovaného partnerství pro homosexuály. Dále práce pojednává o postavení a právech homosexuálů v Čechách, o způsobu zpracování problematiky českými internetovými médii a o názorech české veřejnosti ohledně práv homosexuálů. Následující kapitoly pak pojednávají o novele zákona o registrovaném partnerství z perspektivy výběru cílové skupiny a používaných argumentů.

1 Teoretická východiska

Základem mé práce jsou dvě teorie. Jedná se o teorii fází veřejně-politického procesu tvorby politiky a teorii sociální konstrukce cílových skupin.

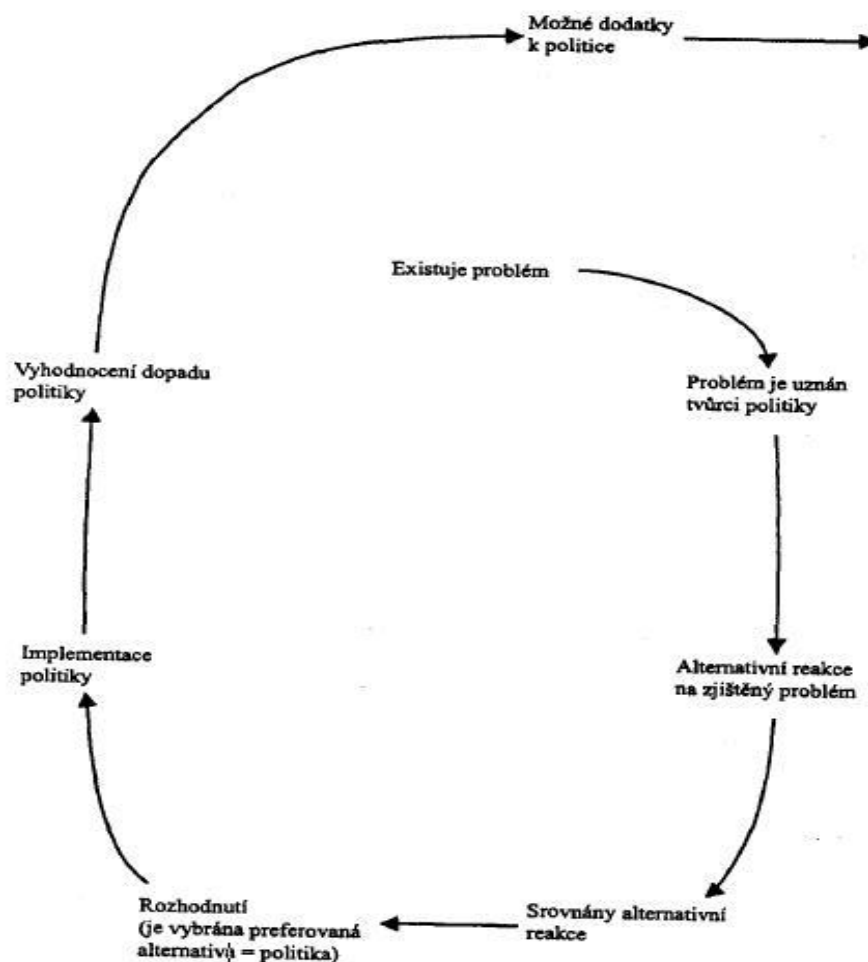
1.1 Teorie fází veřejněpolitického procesu

„Proces politiky je popsán jako řada etap ve vývoji a sledování cíle počínaje myšlenkou přes vlastní akci zakončenou řešením. Etapy často nejsou prezentovány jako linie, ale jako kruh. Naznačuje to existenci přirozeného přechodu z jedné etapy v druhou.“ (Colebatch 2005: 53) Existuje mnoho teorií procesu tvorby politiky, ale i přes rozsáhlou kritiku (zejména Paula Sabatiera) zůstává teorie fází veřejněpolitického procesu populární a hojně využívaná zejména v učebnicích kvůli své jednoduchosti. Tento proces, kdy po sobě následuje několik vzájemně odlišitelných kroků, bývá nazýván „*model fází*“ nebo „*model politického cyklu*“. Tento model předpokládá, že politika vzniká z vůle lidí a je politickým systémem upravena do podoby politických rozhodnutí, které jsou následně upraveny experty a úředníky do proveditelné podoby a implementovány. Jak lze vyčíst z cyklického modelu politického procesu (obr. 1), nejprve existuje problém, který musí být uznán potřebnými instancemi – tedy situace dětí v právním vakuu, kterou jako problematickou označila expertní platforma, a uznali jej politici (navrhovatelé). V případě, že je problém uznán tvůrci politiky, objevují se alternativní reakce na zjištěný problém. Hledají se různé formy řešení. Následně jsou tyto alternativní reakce srovnány a vybere se preferovaná alternativa – zvolí se konkrétní podoba politiky. Tato politika je příslušnými orgány implementována a po určité době jsou vyhodnoceny její dopady. Po této evaluaci může dojít k určitým změnám či inovacím. (Veselý, Nekola 2007: 45-46)

Dle Ústavy České republiky čl. 41 (2) je zákonodárná iniciativa přiznána těmto subjektům: poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda,

zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. Jedině tyto subjekty mohou uznat problém, zvažovat alternativy a rozhodovat o přijetí.

Obrázek 1 Cyklický model politického procesu

Zdroj: Colebatch 2005: 54

1.2 Teorie sociální konstrukce cílových skupin

Teorie sociální konstrukce je úzce spjata s procesem tvorby politiky zejména skrze distribuci výhod a omezení. Tato teorie vysvětluje, jak sociální konstrukce cílových skupin ovlivňuje veřejné činitele při vybírání konkrétní podoby, nástrojů a cílů dané politiky, ale také zachycuje fakt, že vybraná politika ovlivňuje vnímání cílové skupiny jako takové. (Schneider, Ingram 1993: 334) Politika stanovuje problémy, které mají být vyřešeny, a také cíle,

kterých má být dosaženo. Politika ale také definuje skupinu lidí, která je spojena s dosažením zvoleného cíle. Dochází tak k sociální konstrukci cílové skupiny, při které jsou identifikovány hlavní znaky, hodnoty, symboly a charakteristiky dané skupiny. Sociální konstrukce je vlastně stereotypní představa o dané skupině vytvořená například politikou, kulturou, medií, náboženstvím, apod. Mezi pozitivní konstrukce patří identifikátory, jako je inteligence nebo čestnost, mezi negativní pak řadíme např. hloupost a sobeckost. Výsledná sociální konstrukce je měřitelný empirický jev. Data lze získat např. studiem textů (legislativa, články v časopisech apod.), studiem projevů apod., ale také pomocí rozhovorů s tvůrci politiky či členy cílové skupiny. (Schneider, Ingram 1993: 335)

Sociální konstrukce se stala součástí taktik politiků v předvolebních kampaních. Veřejní činitelé se naučili předvídat reakci cílové skupiny na konkrétní podobu politiky, ale také reakci ostatních. Volební výsledek pak částečně závisí na síle cílové skupiny – mezi hlavní indikátory patří bohatství a velikost (tedy počet potenciálních hlasů), a částečně na reakci ostatních. (Schneider, Ingram 1993: 335)

Teorie sociální konstrukce je založena na osmi předpokladech, které jsou obsaženy ve třech kategoriích.

- Model jedince:
 - o Účastníci nemohou zpracovat veškeré relevantní informace potřebné k rozhodnutí, a tak se spoléhají na mentální heuristiky,
 - o tyto heuristiky mají tendence potvrdit informaci, která je v souladu se zaběhlými principy,
 - o lidé používají sociální konstrukce subjektivním způsobem a pomocí nich hodnotí,
 - o tato sociální realita je relativní, jedinci vnímají obecné vzory konstrukcí v rámci objektivních podmínek.

- Politická moc:
 - o Politická moc není rovnoměrně rozdělena mezi aktéry.
- Politické prostředí:
 - o Politika tvoří politiky, kteří se zabývají vytvářením nové politiky a politiků,
 - o politika vysílá zprávu pro občany a ovlivňuje tak jejich orientace a vnímání skupin,
 - o politiky jsou vytvářeny v politicky nestabilním prostředí.

(Pierce 2014: 5)

1.2.1 Cílové skupiny

Dle typu sociální konstrukce a síly politické moci Schneider a Ingram definovaly čtyři základní kategorie cílových populací:

	Pozitivní konstrukce	Negativní konstrukce
Velká politická moc	Zvýhodněný (zasloužilý)	Uzurpátoři
Malá politická moc	Potřební (závislé osoby)	Devianti

(Schneider, Sidney 2009: 106)

Výsledná politika pro tyto skupiny pak většinou nabývá následujících podob. Politika pro mocné a pozitivně konstruované skupiny se vyznačuje neadekvátními výdaji a upřednostňována jsou spíše krátkodobá opatření. Tyto skupiny jsou většinou politicky aktivní, a tak se o ně politici velmi starají, jelikož se jedná o potenciální voliče. Pro politicky mocné a negativně konstruované skupiny se politici snaží dělat mnoho, avšak skrytě, aby se informace o těchto opatřeních nedostaly za hranice dané skupiny. Kdyby podpora těchto skupin totiž vyšla najevo, ovlivnilo by to nahlížení ostatních lidí na politiky. Často volí taktiku, aby se opatření jevila (např. v médiích) jako zátěžová a omezovací, avšak reálné důsledky pro skupinu jsou zcela jiné.

Politicky slabým skupinám je pak věnována mnohem menší pozornost. Negativně konstruované skupiny jsou pouze v předvolebních kampaních vykreslovány ještě negativněji, aby si získali přízeň voličů a odpovědnost za slabé, ale pozitivní skupiny jsou pak většinou přisuzovány institucím jako je rodina a církev. (Schneider, Sidney 2009: 107)

Zvýhodnění jsou tedy politicky silná a pozitivně konstruovaná skupina. Jsou velmi často politicky aktivní, zejména ve volbách, ale také v různých sdruženích apod. Politika bývá nastavena v jejich prospěch. V případě, že se prospěch snižuje či vytrácí, zvýhodnění se snaží tuto situaci změnit buď volbami, nebo přetvářením soukromého sektoru – zakládají soukromé školy, soukromé ordinace apod.

Uzurpátoři jsou negativně konstruovaná skupina, avšak díky své politické síle je s touto skupinou zacházeno v politice velmi dobře. Často se různá opatření směřovaná na tuto skupinu zdají zátěžová, avšak reálný důsledek je opačný.

Do pozitivně konstruované skupiny s mizivou politickou silou se řadí zejména děti, matky a chudí. Problémy potřebných nemají dopad na jejich okolí, oni ale nemají možnost je vyřešit. Vzhledem k tomu, že nemají téměř žádnou politickou moc, nebývají jejich zájmy stěžejní při vytváření politiky. I přes tento fakt se ale politici snaží řešit jejich problémy, aby prokázali soucit a pochopení.

Deviantům je danou politikou dokázáno, že pokud nezmění své chování, nemohou čekat žádné odměny či zlepšení přístupu. Typické je, že politici neradi financují výdaje spojené s touto negativně konstruovanou a politicky slabou skupinu. (Schneider, Ingram 1993: 341-342)

2 Cíle a výzkumné otázky bakalářské práce

2.1 Cíle bakalářské práce

Cílem mé bakalářské práce je popsat situaci na poli homoparentálního osvojování – od počátku formulování problému až po hlasování o novelizaci zákona o registrovaném partnerství, a také identifikovat hlavní zainteresované aktéry a jejich stěžejní argumenty uplatňované při procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování. Dalším cílem je odhalit sociální konstrukce cílových skupin a způsob, jakým jsou používány v procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování.

2.2 Výzkumné otázky bakalářské práce

- Jak probíhal proces přijímání zákona o registrovaném partnerství?
- Jací hlavní aktéři se účastní procesu tvorby politiky homoparentálního osvojování?
- Jaké jednotlivé kroky obsahuje proces legalizace homoparentálního osvojování?
- Jaké jsou hlavní argumenty navrhovatelů novely zákona o registrovaném partnerství?
- Jakým způsobem jsou konstruovány cílové skupiny navrhovateli novely zákona o registrovaném partnerství?
- Jaké jsou hlavní argumenty odpůrců novely zákona o registrovaném partnerství?
- Jakým způsobem jsou konstruovány cílové skupiny odpůrci novely zákona o registrovaném partnerství?

3 Metodologie

3.1 Výzkumný design

Hlavním cílem mé práce je popsat proces tvorby politiky homoparentálního osvojování, proto jako celkový design výzkumu volím případovou studii. Tento design umožňuje zaměřit se na situaci homoparentální politiky v době, kdy se připravuje hlasování o změně znění zákona o registrovaném partnerství tak, aby mohlo dojít k adopci biologického dítěte partnera/ky. Design případové studie mi umožní pochopit hlubší souvislosti v rámci procesu legalizace a také budu schopna analyzovat tento případ v jeho přirozeném prostředí. Tento design také umožňuje porozumět věcem, o kterých toho ještě nebylo mnoho napsáno, což platí i o mé práci. (Veselý, Nekola 2007: 152) Případová studie umožňuje velmi podrobné zkoumání a porozumění konkrétnímu jevu – nehodlám totiž zkoumat proces legalizace obecně, ale konkrétní případ legalizace homoparentálního osvojování. (Veselý, Nekola 2007: 97)

Případová studie má samozřejmě své přednosti, ale i slabiny. Mezi největší přednosti patří získání detailních informací o daném případě, které napomáhají porozumět problematice v daném kontextu. Na druhé straně mezi největší slabiny patří problém generalizace - na základě jednoho případu přeci nelze zobecňovat na celou populaci. Mnozí experti, zabývající se touto tematikou (např. Robert K. Yin), na tento problém odpovídají tím, že stejně jako u experimentu lze výsledky případové studie zobecnit vzhledem k teoretickým předpokladům a ne na populaci. (Jelínková 2011: 209-211)

3.2 Sběr dat

Ve své práci budu používat vícero metod sběru dat a to proto, abych získala co nejvíce možných informací z různých zdrojů a dosáhla tak důvěryhodnějších výsledků. Tomuto kombinování metod se říká triangulace. (Silverman 2005: 110-111) „Pod pojmem triangulace se rozumí kombinace různých

metod, různých výzkumníků, různých zkoumaných skupin nebo osob, různých lokálních a časových okolností a teoretických perspektiv, jež se uplatňují při zkoumání určitého jevu.“ (Hendl 2005: 149) Cílům mé práce i vybranému designu výzkumu odpovídají kvalitativní metody sběru dat. (Veselý, Nekola 2007: 98) K získání potřebných dat budu tedy využívat polostrukturovaný hloubkový rozhovor, jehož účelem je získat popis zkoumaného případu v jeho vlastním a přirozeném prostředí. (Švaříček, Šed'ová 2007: 159-60)

Konkrétně provedu tři expertní rozhovory. Expertní rozhovor je kvalitativní výzkumná metoda, která se začala v hojném počtu užívat až v devadesátých letech a jejím hlavním cílem je prozkoumat vědění expertů. (Bogner 2009: 17) Expertní rozhovor se uplatňuje zejména při zkoumání rozhodovacích postupů v dané oblasti nebo při vytváření expertních systémů různých typů. (Hendl 2005: 189)

Dále provedu analýzu článků publikovaných na internetu. Cílem obsahové analýzy medií je extrahovat proměnné z textu na měřitelné jednotky. Mnou určená jednotka analýzy je stanovena pouze na způsob konstrukce cílové skupiny – tedy zda je znění článku kladné, či záporné a zda se zaměřuje na cílovou skupinu dětí, nebo homosexuálů. (Kronick 1997: 57, 58) Pro výběr článků, které vstoupí do analýzy, jsem zvolila vyhledávač google.cz, podkategorie zprávy. Jako hledané pojmy jsem použila: *novela zákona o registrovaném partnerství* a *adopce dětí homosexuály*. Při selekci článku jsem se zaměřila na datum zveřejnění článku – do analýzy jsem vybrala články publikované nanejvýš před deseti měsíci a to z důvodu aktuálnosti a proměnlivosti postojů. Dalším kritériem při výběru článků bylo téma článku, článek musel pojednávat o aktuální situaci v Čechách. Na tomto základě do analýzy vstoupilo celkem 36 článků publikovaných v rozmezí od 2. srpna 2014 do 23. dubna 2015.

Rozhodla jsem se omezit analýzu medií pouze na internetové články a to zejména na základě získaných poznatků z rozhovorů, ve kterých se respondenti při otázkách na reakce medií ohledně adopce dětí homosexuály zaměřují na internetová média. Důvodem je téma – jedná se o aktuální

problematiku a nejlehčí přístup k nalezení informací je skrze internet. V rámci kategorizace na pozitivní a negativní články vycházím z toho, zda je článek pro legalizaci adopcí či naopak. Dále je signifikantní, jaká jsou v článku užívána slovní spojení – zda se jedná o sexuální devianty, pseudorodiče, práva dětí, zrovnoprávnění, apod.

3.2.1 Výběr respondentů

Jak píše Švaříček a Šed'ová, výhodou kvalitativního výzkumu je, že umožňuje hloubkově prozkoumat daný jev, aniž by se musel výzkumník striktně držet předem stanovených hypotéz, což je v mé práci rozhodně výhodou, jelikož rozhovory mohou mou práci zavést jinam, než bylo v počátku práce předpokládáno. (Švaříček, Šed'ová 2007: 24)

Respondenti byli vybráni podle míry participace a zájmu na procesu legalizace homoparentálního osvojování a to následovně: Jan Kozubík, člen organizace PROUD, která stojí za formulováním a proniknutím problému do Poslanecké sněmovny; Ing. Radka Maxová, hlavní navrhovatelka novely zákona o registrovaném partnerství; Marek Benda, hlavní odpůrce novely zákona o registrovaném partnerství. První volbou pro výběr respondenta byla Ing. Radka Maxová, jelikož je to hlavní navrhovatelka novely. V rámci rozhovoru mě paní poslankyně odkázala právě na hlavního iniciátora boje o přijetí novely Jana Kozubíka, člena expertní platformy, která bojuje za práva homosexuálních menšin. Paní Maxová i Pan Kozubík se pak shodli, že největším odpůrcem novely je pan poslanec Benda. Respondenty jsem tedy vybírala metodou sněhové koule. S respondenty jsem navázala kontakt přes e-mail, kde jsme se domluvili na termínu konání rozhovoru.

Informace o rozhovorech:

- Ing. Radka Maxová: 10. 2. 2015, budova Poslanecké sněmovny, celková délka 34 minut.
- Jan Kozubík: 24. 3. 2015, Café Neustadt, celková délka 53 minut.

- Marek Benda: 14. 4. 2015, budova Poslanecké sněmovny, celková délka 17 minut.

3.3 Analýza dat

Data budu využívat kvalitativní a to v textové podobě doslovného přepisu audiozáznamu z rozhovorů (podklad pro rozhovor, informovaný souhlas, přepis rozhovoru ani audiozáznam nejsou součástí práce, jsou k dispozici na vyžádání). Dále budu pracovat s primárními i sekundárními daty – zejména expertizy a veřejněpolitické studie z oblasti homoparentálního osvojování, návrhy zákona, publikace zájmových skupin, ale také mediální zprávy. (Veselý, Nekola 2007: 158-9)

Práce s daty získanými v rámci expertních rozhovorů spočívá zejména v mapování znalostí experta pomocí různých vizuálních pomůcek. Výsledná reprezentace znalostí experta pak slouží jak zdroj informací. (Hendl 2005: 190)

V rámci analýzy medií provedu rozdělení článků na kladné – záporné – neutrální a dále zda se zaměřuje na děti, nebo na homosexuály. Výsledek analýzy medií mi pomůže zjistit postoj českých internetových portálů k problematice adopce dětí homosexuály.

4 Legislativní proces v Poslanecké sněmovně

Proces přijímání zákonů je ošetřen v zákoně č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Pro tuto práci je stěžejní část dvanáctá – jednání o návrzích zákonů. Jak stanovuje § 86, návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. V případě, že se jedná o návrh skupiny poslanců, návrh odůvodňuje pověřená osoba – tzv. hlavní navrhovatel. Návrh zákona musí obsahovat přesné znění toho, na čem se má Sněmovna usnést a musí obsahovat důvodovou zprávu, ve které jsou vysvětleny a odůvodněny principy nové právní úpravy. V případě, že se jedná o návrh novely zákona, musí být s návrhem předložen i zákon (nebo alespoň jeho část), jehož se novelizace týká s vyznačením navrhovaných změn a doplnění. Návrh zákona musí projít prvním, druhým a třetím čtením, dále je postoupen ještě Senátu a prezidentu republiky.

Návrh zákona se předloží předsedovi Sněmovny, který ho postoupí organizačnímu výboru a ten doporučí zařadit předložený návrh na pořad nejbližší schůze Sněmovny. Organizační výbor také navrhne, kterému výboru má být návrh přidělen, a určí zpravodaje pro první čtení. Pokud tyto dvě věci organizační výbor neudělá, rozhodne o nich předseda Sněmovny. (§ 87, § 88)

Následuje první čtení návrhu zákona, kde navrhovatel daný zákon uvede, dále vystoupí zpravodaj a po jeho vystoupení se koná obecná rozprava. Sněmovna se může usnést, že návrh vrátí navrhovateli k přepracování, nebo může návrh zamítnout. V případě že se tak nestane, návrh se začne projednávat v přiřazeném výboru. (§ 90) Lhůta na projednání návrhu je 60 dnů, tuto lhůtu může Sněmovna zkrátit až o 30 dnů, nebo prodloužit až o 20 dnů. (V případě souhlasu navrhovatele lze lhůtu prodloužit o více než 20 dnů). (§ 91)

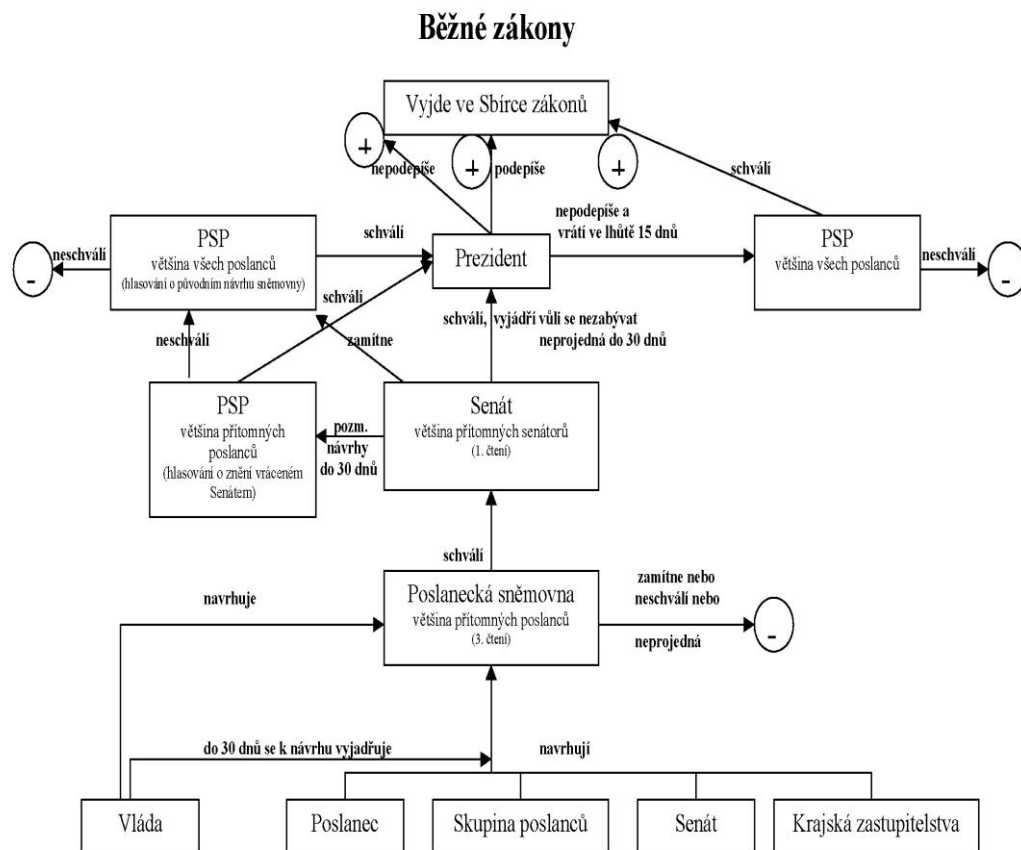
Pověřený výbor předloží předsedovi Sněmovny usnesení obsahující doporučení, zda má zákon schválit či neschválit. V případě že usnesení obsahuje doporučení na změny nebo doplňky, musí být návrhy přesně formulovány. (§ 92) V druhém čtení uvede návrh zákona navrhovatel, po něm

vystoupí zpravodaj výboru a následuje obecná rozprava, po které může Sněmovna vrátit návrh výboru k novému projednání. (§ 93) Nevrátí-li jej, koná se podrobná rozprava, během které lze k návrhu připojit pozměňovací návrhy. (I po podrobné rozpravě lze vrátit návrh výboru k novému projednání.) (§ 94)

V rámci třetího čtení návrhu zákona se koná rozprava, ve které lze navrhnout pouze změny chyb legislativně technických, gramatických, písemných či tiskových, případně podat návrh na opakování druhého čtení. Na závěr třetího čtení Sněmovna hlasuje nejprve o návrzích na zamítnutí návrhu vznesených ve druhém čtení, dále o pozměňovacích návrzích. Na konci třetího čtení se Sněmovna usnese, zda vyslovuje souhlas s daným návrhem zákona. (§ 95)

Vysloví-li sněmovna souhlas s návrhem zákona, předseda Sněmovny jej zašle Senátu. Jestliže Senát návrh zákona schválí nebo se k němu do třiceti dnů nevyjádří, návrh zákona je přijat. V případě že Senát návrh zamítne, nejpozději do deseti dnů od doručení usnesení poslancům musí dojít k novému hlasování ve Sněmovně. V takovém případě je potřeba ke schválení podpora nadpoloviční většiny poslanců. Senát může vrátit návrh zákona s pozměňovacími návrhy a Sněmovna by hlasovala o souhlasu s návrhem Senátu. Jestliže Sněmovna nesouhlasí s pozměňovacími návrhy Senátu, k přijetí návrhu zákona je potřeba opět podpora nadpoloviční většiny poslanců. (§ 97) Následně předseda Sněmovny postoupí návrh zákona prezidentu republiky, který jej může do patnácti dnů od doručení vrátit poslancům, setrvá-li však Sněmovna nadpoloviční většinou poslanců pro schválení, zákon se vyhlásí. (§ 98)

Obrázek 2: Schéma přijímání běžných zákonů

Zdroj: Poslanecká sněmovna 2015

5 Systém náhradní rodinné péče v ČR

„Náhradní rodinná péče je souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče.“ (Klimeš 2002: 4) V České republice je systém náhradní rodinné péče ošetřen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (do roku 2014 platil zákon č. 94/1963 Sb., o rodině). Konkrétně se jedná o část druhou s názvem rodinné právo. Tento zákon umožňuje následující typy náhradní rodinné péče: osvojení, poručenství, opatrovnictví dítěte (opatrovnictví a opatrovnictví pro správu jmění dítěte), svěření dítěte do péče jiné osoby, pěstounství a ústavní výchovu.

Osvojení (§ 794 – § 854 NOZ¹) je nejčastější formou náhradní rodinné péče v České republice a jedná se o právní navození vztahu mezi osvojencem a osvojitelem. (Koluchová 2002: 14, 15) Tento vztah je totožný se vztahem biologického rodiče s dítětem a pojí se s ním rodičovská odpovědnost tak, jak je definována v oddílu 3 Rodiče a dítě, v pododdílu 3 Rodičovská odpovědnost. (§ 865 – § 909) Osvojením zcela zaniká původní vztah s biologickým rodičem/rodiči a osvojitelé jsou v rodném listě uvedeny jako matka a otec. Osvojení může být zrušeno soudem maximálně do uplynutí tří let od osvojení a zrušením jsou navozeny původní příbuzenské vztahy. (§ 842 – § 842) Osvojit dítě může jak pár, tak i jednotlivec. O osvojení rozhoduje soud, kterému předchází péče před osvojením, kdy se žadatel stará o dítě po dobu minimálně šesti měsíců na vlastní náklady. Péče před osvojením může ale nastat nejdříve po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení. (§ 823 – § 831) Nově lze (oproti předchozímu zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině) osvojit i zletilého, takové osvojení ošetřuje pododdíl 5, § 846 – § 854.

Poručenství je vztah mezi poručníkem a dítětem téměř shodný jako je mezi rodičem a dítětem, ale s výjimkou vyživovací povinnosti. V krajních případech může soud jmenovat poručníkem i orgán sociálně-právní ochrany

¹ Nový Občanský zákoník 2014.

děti. Poručníkem se může stát jedna osoba, v případě dvou osob se musí jednat o manželský pár. Poručenství podléhá stálému soudnímu dozoru – minimálně jednou ročně je poručník povinen podat zprávu o stavu dítěte soudu. Poručenství může zaniknout soudním rozhodnutím, osvojením nebo nabitím svéprávnosti dítěte. (§ 928 – § 942 NOZ)

V rámci opatrovnictví dítěte, které je definováno v § 943 – § 952, lze stanovit opatrovníka a opatrovníka pro správu jmění dítěte. Práva, povinnosti a délku výkonu opatrovnictví stanoví soud. „Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte (...).“ (§ 943 NOZ) Opatrovníka pro správu jmění dítěte jmenuje soud a určí mu rozsah jmění a způsob, jakým má se jměním zacházet. (§ 948)

Pěstounská péče je ošetřena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. (Koluchová 2002: 15) „Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů.“ (ibid: 16) Do pěstounské péče může soud svěřit dítě v případě, že se o něj nemůže starat žádný z rodičů, ani poručník. Pěstounská péče má přednost před ústavní výchovou. K pěstounské péči může dojít i pouze na přechodnou dobu. Pěstounství určuje soud a zaniká dovršením osmnácti let dítěte. (Nožířová 2012: 15, 16) Rodiče mají stále práva a povinnosti vůči svým dětem, kromě těch práv a povinností, které přiřkne soud pěstounovi. Vyživovací povinnost rodičů stále trvá a soud stanoví výši výživného. Pěstoun je povinen udržovat a rozvíjet sounáležitost dítěte s jeho rodiči i dalšími příbuznými. Pěstounství zaniká zletilostí dítěte. (§ 958 – § 970 NOZ)

Svěření dítěte do péče jiné osoby je ošetřeno v § 953 – § 957 Nového Občanského zákoníku. Svěření dítěte do péče jiné osoby má přednost před ústavní výchovou a rozhodně nenahrazuje pěstounskou péči, ani předadopční

péči, a ani předpěstounskou péči. Soud rozhodne o svěřením dítěte do péče jiné osoby v případě, nemůže-li o dítě pečovat žádný z rodičů a ani poručník. Ke svěřením dojde pouze v případě, jsou-li rodiče schopni platit výživné pro pečující osobu. (§ 953 – § 957 NOZ)

Ústavní výchova je volena až jako krajní možnost, pokud nepřipadá v úvahu jiná forma náhradní rodinné péče. Soud pak nařídí ústavní výchovu, nejdéle však na tři roky. Tuto lhůtu lze opakovaně před koncem prodloužit, nejdéle však o tři roky. V případě možnosti umístění dítěte do jiné formy náhradní rodinné péče soud neprodleně rozhodne o tom, komu bude dítě svěřeno. Ústavní výchova zaniká osvojením, nejpozději však dosažením zletilosti dítěte (výjimečně lze prodloužit ústavní výchovu až o jeden rok po dosažení zletilosti). (§ 971 – § 975)

6 Zákon o registrovaném partnerství

6.1 Kontext

Hlavní organizací v boji o legalizaci registrovaného partnerství byla organizace SOHO – Sdružení organizací homosexuálních občanů v ČR, která vznikla 24. června 1990 spojením čtyř nejvýznamnějších organizací bojujících za práva sexuálních menšin: Svaz LAMBDA, politického Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů (HRHO), LEGA Pardubice a slovenského Hnutie Ganymedes. Uzákonění gay a lesbických vztahů patřilo mezi jejich priority, mimo jiné usilovaly v průběhu času například i o antidiskriminační zákon, možnost darovat krev homosexuály, zrušení seznamu homosexuálů v ČR, ad. (Gay iniciativa 2015)

První debata o sňatcích mezi gayi a lesbami byla v médiích zveřejněna v roce 1989 v časopise Mladý svět. O diskusi se zasloužili hlavně čeští sexuologové, kteří se obávali masového rozšíření nákazou virem HIV. Za legalizováním svazků mezi gayi a lesbami totiž viděli velký příslib ustálení homosexuálních vztahů, a tedy snížení rizika epidemie HIV. (Seidl 2012: 370-1)

První návrh na zavedení institutu registrovaného partnerství vypracovala organizace SOHO v roce 1993. Návrh byl zpracován jako novela zákona o rodině. V roce 1995 byl ale tento návrh definitivně zamítnut a to na základě dvou hlavních argumentů: Česká republika nehodlá podporovat jakýsi nižší stupeň manželství a také proto, že v Evropě je registrované manželství uzákoněno pouze ve třech zemích: Dánsko, Norsko, Švédsko. (Seidl 2012: 371-3)

Kromě podpory politiků a političek se organizace SOHO snažila získat podporu i u známých osobností. Výroky získané od těchto osobností pak uveřejnil v roce 1995 časopis Soho revue. Mezi nejznámější osobnosti, které podpořily registrované partnerství, patřily: Lucie Bílá, Petra Černocká, Květa

Fialová, Jiří Korn, Petr Kotvald, Jan Rosák, Helena Růžičková, Zdeněk Troška, Helena Vondráčková a mnoho dalších. (ibid: 374)

V roce 2001 se organizace SOHO transformovala v občanské sdružení Gay iniciativa v čele s předsedou Jiřím Hromadou. (ibid: 398)

6.2 Proces přijetí zákona o registrovaném partnerství

Návrhem legalizace registrovaného partnerství se Poslanecká sněmovna České republiky zabývala takřka deset let (1997–2006). Jako první pokus o zavedení institutu registrovaného partnerství do právního řádu se uvádí návrh z roku 1993, který vypracovalo sdružení SOHO. Registrované partnerství mělo být obsaženo v rámci zákona o rodině. Dle tohoto návrhu by bylo umožněno jakýmkoli dvěma osobám, ať už stejného nebo opačného pohlaví, uzavřít registrované partnerství a to veřejným prohlášením před orgánem státu a za přítomnosti dvou svědků. Tento návrh byl v roce 1995 zamítnut (viz předchozí podkapitola: 6.1 Kontext). (Seidl 2012: 371-3) Po tomto neúspěchu se o zavedení registrovaného partnerství usilovalo cestou samostatného zákona, a to celkem čtyřikrát formou poslaneckého návrhu zákona (1997, 1999, 2004, 2006) a jedenkrát formou vládního návrhu zákona (2001). Těchto pět návrhů zákona se od sebe diametrálně neodlišovalo, změnou procházela zejména zvolená konstrukce zákona a rozsah práv a povinností partnerů. Také diskuse a argumenty mají ve všech případech téměř shodný charakter.

6.2.1 Poslanecký návrh z roku 1997

Návrh zákona předložila Zuzka Rujbrová (KSČM²), Jana Gavlasová (ČSSD³), a Jaroslav Zvěřina (ODS⁴). Návrh se týkal registrovaných partnerství osob stejného pohlaví, k němuž by došlo na základě smlouvy. V zákoně bylo také obsaženo, že by registrované partnerství mělo mít stejné právní následky jako

² Komunistická strana Čech a Moravy.

³ Česká strana sociálně demokratická.

⁴ Občanská demokratická strana.

manželství s výjimkou úpravy vztahů k nezletilým dětem. Partnerství mohlo být zrušeno smlouvou, nebo soudem na žádost jednoho z partnerů. Diskuse se odehrály ve dnech 26. – 27. března, 1. – 2. dubna 1998. (Seidl 2012: 430-31)

Návrh zákona byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut již v prvním čtení poměrem hlasů 83:57 ze 161 přítomných poslanců. Přijetí návrhu zákona byla nakloněna KSČM a část ČSSD, proti návrhu byly KDU-ČSL⁵, ODA⁶ a část ODS. Jako základní argumenty proti přijetí zákona zaznívalo narušení řádu a oslabení tradiční rodiny. Manželství má svůj privilegovaný status proto, že obnovuje společnost nejen v biologickém, ale i hodnotovém smyslu (Pavel Bratinka, ODA). Kritizována byla i konstrukce návrhu, hlavně vsuvka týkající se vztahů k nezletilým dětem. V případě přijetí této podoby zákona se poslanci obávali brzkých požadavků na její vypuštění (zejména Marek Benda, ODS). Obavy panovaly také v oblasti zneužití zákona převážně z obchodních důvodů (zneužití rozdělení společného jmění při zrušení registrovaného partnerství) a také kvůli lehce nabytému státnímu občanství (k uzavření registrovaného partnerství mohlo dojít i v případě, že byla pouze jedna osoba občanem ČR, nebo měla na území ČR trvalé bydliště). (ibid: 430-35)

Na druhé straně argumenty na podporu zákona se snažily vyvrátit argumenty oponentů a poukazovaly na fakt, že se jedná o projev vstřícnosti, porozumění a tolerance. Na základě příkladů zahraničních zemí se poslanci pokoušeli vyvrátit obavy ze zneužití zákona. Zaměřovali se také na úpravu vztahů k dětem, jelikož její znění bylo protiústavní – zákon o rodině umožňuje osvojení jak manželskému páru, tak i pouze jednomu z manželů a také jednotlivci. Odepření možnosti osvojení vstupem do registrovaného partnerství je pak v rozporu s Listinou základních práv a svobod. (ibid: 432-34)

6.2.2 Poslanecký návrh z roku 1999

Jednalo se o návrh Zuzky Rujbrové, Jiřího Maštálka, Dalibora Matulky, Miloslava Ransdorfa, Pavla Kováčika, Jaromíra Kohlíčka (všichni KSČM),

⁵ Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová.

⁶ Občanská demokratická aliance.

Jitky Kupčové, Hany Orgoníkové (obě ČSSD), Jana Zahradila (ODS) a Moniky Horákové (US⁷). Návrh zákona o partnerském soužití téhož pohlaví byl téměř shodný s předchozím návrhem z roku 1997. Změněn byl pouze název a byly zohledněny dvě nejpodstatnější námitky z minulého projednávání. Vstoupit do partnerského soužití by bylo umožněno pouze v případě, že mají oba partneři trvalý pobyt na území ČR a alespoň jeden z nich je občanem ČR. Dále také konkretizovali úpravu vztahů k nezletilým dětem vyloučením společného osvojení, společné výchovy, společné pěstounské péče i společného poručnictví. Vláda Miloše Zemana (ČSSD) vyslovila souhlas s návrhem zákona, upozornila však na nejasnou konstrukci zákona. Problémem byla konstrukce pomocí odkazu na manželství (nikoli pomocí konkrétních definic) a také nebyl v návrhu dostatečně upraven a definován proces uzavření soužití. (Seidl 2012: 435-36)

Návrh zákona prošel prvním čtením (31. března 1999) a byl projednáván ve výborech. Rozpravy v rámci druhého čtení se konaly ve dnech 29. – 30. března, 12. října a návrh zákona byl vrácen k projednání ve výborech. Po opakovaném projednání ve výborech byl návrh zákona 2. prosince 1999 zamítnut poměrem 91:69 ze 175 přítomných poslanců. (ibid: 436)

V rámci diskusí zaznívaly shodné argumenty jako v minulém projednávání. Nově také zazněl argument, že se jedná o zhoršení mravního a právního klimatu společnosti (Pavel Tollner, KDU-ČSL). Kromě argumentů týkajících se obsahu přišla na řadu i kritika konstrukce zákona, např., že by namísto generální klauzule upřednostnili spíše méně širokou klauzuli (Zdeněk Jičínský, ČSSD). Marek Benda (ODS) zmínil alternativu k registrovanému partnerství v rozšíření institutu druh-družka i na stejnopohlavní páry, tento vztah však není explicitně regulován.

Na podporu zákona zde kromě potřeby tolerance, pochopení a zrovnoprávnění zazněl také argument nedostačující právní opory pro stejnopohlavní páry, zejména ohledně zastoupení partnera v běžných záležitostech, při uplatňování dědického práva, nebo ošetření společného

⁷ Unie svobody.

majetku a zdůraznili tak potřebnost zavedení nového institutu partnerského soužití/registrovaného partnerství. Návrhu zákona také nahrávaly výsledky výzkumu veřejného mínění, podle nichž podporu registrovanému partnerství vyjádřilo 55 % veřejnosti, proti bylo 32 %. (ibid: 437-39)

6.2.3 Vládní návrh z roku 2001

V září 2001 byl Poslanecké sněmovně předložen vládní návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. Vláda Miloše Zemana (ČSSD) připravila propracovanější návrh, který se již neshodoval s návrhy předešlymi. Navrhovatelé zejména rozšířili definici partnerství (už se nejednalo o pouhý odkaz na shodnost s manželstvím). Partnerství vzniká souhlasným prohlášením manželů před matričním úřadem (nikoli smlouvou) a zaniká pouze rozhodnutím soudu. K uzavření partnerství může dojít za situace, že alespoň jeden z partnerů je občanem ČR nebo má na území ČR trvalý pobyt. Jsou zde výslovně upraveny práva a povinnosti partnerů včetně vyživovací povinnosti a ošetření majetkových poměrů. Partnerství dále brání svěřeni dítěte do péče osobě, která není jeho biologickým rodičem, brání také osvojení, pěstounství a poručenství. Partnerství není v těchto případech překážkou, jestliže byly vztahy založeny před uzavřením partnerství, nebo jedná-li se o vlastní dítě jednoho z partnerů. (Seidl 2012: 439-40)

Zákon v prvním čtení (25. října 2001) uvedl tehdejší ministr spravedlnosti Jaroslav Bureš, návrh podpořili: Zdeněk Jičínský, Vladimír Špidla, Světlana Navarová (všichni ČSSD); Zuzka Rujbrová a Dalibor Matulka (oba KSČM); Jaroslav Zvěřina (ODS). Proti návrhu se vyslovili: Marek Benda, Jiří Payne, Vlastimil Tlustý, Petr Pleva a Miroslava Němcová (všichni ODS); Cyril Svoboda a Vlasta Parkanová (oba KDU-ČSL). Přestože návrh korespondoval s výzvou Evropského parlamentu, která spočívala v požadavku zaručení úplné rovnoprávnosti homosexuální menšiny s heterosexuální většinou, byl návrh zákona poměrem 85:60 ze 166 přítomných poslanců vrácen

vládě k dopracování, které se kvůli konci volebního období neuskutečnilo. (ibid: 440-41)

Kromě výhrad shodných s minulými zazněl také požadavek na explicitní uvedení účelu partnerského soužití (Jiří Payne, ODS) a opět byl kladen veliký důraz na budoucí neodvratitelný požadavek na adopce (Marek Benda, ODS). Tuto obavu doložili na příkladech zahraničních zemí, kde tento vývoj nastal. (ibid: 441-42)

V rámci argumentace na podporu zákona se kromě opětovného zdůrazňování potřeby tolerance a odstranění diskriminace objevil nový argument – naléhání Evropského parlamentu na zrovnoprávnění sexuálních menšin. (ibid: 443)

6.2.4 Poslanecký návrh z roku 2004

V dubnu 2004 byl předložen návrh zákona o registrovaném partnerství následujícími poslanci a poslankyněmi: Taťána Fischerová, Vlastimil Ostrý a Pavel Svoboda (všichni US-DEU⁸); Jitka Kupčová a Zdeněk Jičínský (oba ČSSD); Kateřina Konečná a Vladimír Koniček (oba KSČM); Jan Zahradil a Jaroslav Zvěřina (oba ODS). Tento návrh zákona je již kompromisem vzešlým z předešlých diskusí a projednávání minulých návrhů. Ve srovnání s vládním návrhem z roku 2001 má registrované partnerství méně příznivé právní postavení. Partnerství se uzavírá veřejně souhlasným prohlášením obou partnerů před starostou nebo pověřeným zastupitelem obce a alespoň jeden z partnerů musí být českým občanem. Partneři mají vzájemnou vyživovací povinnosti, nikoli však společné jmění. Uzavření partnerství brání osvojení dítěte, nebrání však pěstounství, poručnictví, opatrovnictví ani svěřením dítěte do péče. Ke zrušení partnerství může dojít na základě dohody a následného notářského zápisu, nebo rozhodnutím soudu. (Seidl 2012: 443-44)

Vláda se vyjádřila neutrálně, ale připojila návrh na vypuštění ustanovení upravující vyživovací povinnost mezi partnery. Tento návrh zákona

⁸ Unie svobody – Demokratická unie.

prošel až do třetího čtení, ve kterém byl zamítnut – pro přijetí hlasovalo 82 z 83 potřebných hlasů. První čtení proběhlo 18. června 2004, druhé čtení proběhlo 22. září a návrh prošel do třetího čtení, které se konalo 5. listopadu, kde se ale rozhodlo o vrácení návrhu do druhého čtení, které se konalo 25. listopadu. Finální třetí čtení návrhu zákona se uskutečnilo 11. února 2005. (ibid: 444)

Argumenty se opět opakují. Středem zájmu se stává pasáž o úpravě vztahů k nezletilému dítěti, kde odpůrci předpokládají budoucí vypuštění pasáže Ústavním soudem kvůli diskriminačním důvodům. Důraz je také kladen na současnou krizi rodiny a potenciální prohloubení této krize v důsledku přijetí zákona o registrovaném partnerství. Ve prospěch podporovatelů návrhu zákona přispíval také současný vývoj této problematiky v Evropě a také výsledky výzkumů veřejného mínění. (ibid: 445-48)

6.2.5 Poslanecký návrh z roku 2005

Návrh zákona o registrovaném partnerství podala v dubnu 2005 skupina poslanců: Anna Čurdová, Jitka Kupčová, Zdeněk Jičínský (všichni ČSSD); Taťána Fischerová, Pavel Svoboda, Vlastimil Ostrý (všichni US-DEU); Kateřina Dostálová, Lucie Talmanová a Vladimír Doležal (všichni ODS); Kateřina Konečná a Vladimír Koniček (KSČM). Tento návrh zákona byl téměř shodný s předchozím návrhem zákona z roku 2004. Změna nastala v procesu vstupování do partnerství a to tak, že se jedná o souhlasné prohlášení partnerů před matrikářem (namísto před starostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce) a ukončit partnerství lze pouze rozhodnutím soudu (namísto možnosti ukončení partnerství dohodou partnerů). (Seidl 2012: 448-49)

Tento návrh zákona se stal zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, proces přijímání zákona byl však velmi dramatický. První čtení zákona se konalo 24. června 2005, ve kterém hlasovalo 38 ze 102 přítomných poslanců pro zamítnutí zákona. Druhým čtením zákon prošel 8. prosince a ve třetím čtení byl zákon přijat 16. prosince 2005 a získal 86 hlasů od 147

přítomných poslanců. Návrh zákona o registrovaném partnerství tedy postoupil k projednání v Senátu, ve kterém byl 26. ledna 2006 přijat díky podpoře 44 senátorů (z 65 přítomných senátorů). Návrh zákona tedy postoupil k prezidentu republiky Václavu Klausovi, který jej 16. února 2006 vetoval a zákon byl vrácen Poslanecké sněmovně. (ibid: 448-49)

Po prezidentském vetu zákona o registrovaném partnerství došlo k opětovnému hlasování o přijetí zákona o registrovaném partnerství, které se konalo 15. března 2006 a k přehlasování veta bylo zapotřebí získat nadpoloviční většinu všech poslanců, tedy minimálně 101 hlasů. Při prvním hlasování získal návrh zákona 97 hlasů, toto hlasování však zpochybnil Petr Vymětal (KSČM) argumentem, že systém nezaregistroval jeho přihlášení. V druhém hlasování zákon získal podporu 102 poslanců, ale i toto hlasování bylo zpochybněno na základě námítky Michaely Šojdrové (KDU-ČSL), že hlasovala proti, ale systém ji uvedl jako hlas pro přijetí návrhu zákona. Ve třetím hlasování pak návrh zákona o registrovaném partnerství získal podporu 101 poslanců a byl tedy definitivně přijat. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 3. dubna 2006 s účinností od 1. července 2006. (ibid: 449-50)

Velká zásluha na přijetí zákona patří Jiřímu Paroubkovi, kterému se podařilo získat téměř 100% podpora ČSSD. Ve třetím čtení hlasovalo pro přijetí zákona 45 poslanců z řad ČSSD, po vetu prezidenta pak návrh zákona získal podporu 66 poslanců z ČSSD, tedy 94 % strany. Zastoupení zbylých hlasů zůstalo téměř shodné se stavem z třetího čtení návrhu zákona. (ibid: 449)

Zákon o registrovaném partnerství až do současnosti neprošel žádnou zásadní změnou. V roce 2008 byl pouze projednán a schválen zákon č. 239/2008 Sb. Jedná se o technickou novelu zákona o registrovaném partnerství, kterou se mění některé zákony související se zákonem o registrovaném partnerství (např. zákon o státní sociální podpoře, zákon o životním a existenčním minimu nebo zákon o evidenci obyvatel apod.). (Zákony pro lidi 2015)

7 Postavení a práva homosexuálů v ČR

Největším pokrokem ohledně práv homosexuálů v Čechách je rozhodně přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006. Přestože se jedná o velký posun, stále zůstávají některé oblasti soužití homosexuálů neošetřeny. Zákon sice ošetřuje například právo na informace o svém partnerovi, dědické právo a další, zbývá ale mnoho dalších právních aspektů, které jsou obsaženy výlučně v manželství (např. vdovský důchod/vdovecký důchod nebo ošetření společného nájmu). Jako diskriminaci lze považovat i samotný název institutu registrovaného partnerství, který tento vztah degraduje na nižší úroveň, než je manželství. Vzhledem k těmto faktům se aktivisté homosexuální sexuální menšiny nezastaví před usilováním o legalizaci manželství i pro homosexuály. (Kozubík 2015)

Dalším posunem ve zrovnoprávnování v této oblasti je přijetí antidiskriminačního zákona v roce 2009 (zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů), který znemožňuje diskriminaci na základě sexuální orientace například na pracovišti. Díky tomuto zákonu se opět postavení homosexuálů v Čechách zlepšilo. (Kozubík 2015) Také výzkumy veřejného mínění potvrzují kladnější přijímání homosexuálů českou veřejností, než tomu bylo dříve. (viz následující kapitola Názor veřejnosti na adopce dětí homosexuály)

V roce 2009 Rada vlády pro lidská práva dala podnět ke zrušení zákazu individuální adopce v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Vládě tak bylo doporučeno, aby dala podnět ministru vnitra připravit novelu zákona o registrovaném partnerství spočívající ve vypuštění § 13 odstavce 2. (Vláda České republiky, 2015)

8 Prezentace problematiky v českých internetových médiích

Hned na úvod je potřeba říci, že velké množství nalezených článků pojednávalo o nedávném referendu o možnosti adoptovat dítě homosexuály na Slovensku. Vzhledem ke stanoveným kritériím (viz kapitola Metodologie) tyto články do analýzy nebyly zařazeny. Další kategorií pro analýzu nepoužitelných výsledků hledání jsou různá diskusní fóra či odkazy na různé ankety.

V rámci analýzy publikovaných článků v rozmezí od 2. srpna 2014 do 23. dubna 2015 bylo analyzováno celkem 36 článků. Internetové stránky, které zveřejnily nejvíce zpráv s touto tématikou, jsou Parlamentní listy (parlamentnilisty.cz), na kterých bylo publikováno celkem osm článků. Dalšími portály s nejvyšším zastoupením jsou EuroZprávy (eurozpravy.cz) a ČT 24 (ceskatelevize.cz/ct24), kde na obou portálech byly zveřejněny celkem čtyři zprávy. Dále na portálu Novinek (novinky.cz) byly zveřejněny celkem tři zprávy a na iDnesu (zpravy.idnes.cz) dvě zprávy. Ostatní zprávy se vyskytují ojediněle na méně známých webech.

Nejfrekventovanějším obdobím zveřejňování zpráv o adoptcích dětí homosexuály je rozmezí mezi srpnem a říjnem 2014, ve kterém bylo publikováno celkem 31 zpráv, tedy 86 %. Je to především z důvodu, že byl návrh o novele zákona podán 11. září 2014 a je tedy opodstatněné, že největší rozruch a tedy zájem médií tento zákon vyvolal právě v tomto období – v těsné blízkosti před a po podání návrhu novely zákona. V následujícím období je frekvence publikování zpráv téměř nulová. Ještě v listopadu 2014 byly zveřejněny dvě zprávy, ale v období od prosince 2014 do března 2015 nebyla zveřejněna žádná zpráva s touto tématikou. Opětovné oživení zájmu médií nastalo v dubnu 2015, kdy byly zveřejněny celkem tři zprávy. Jako důvod se jeví dlouhá prodleva mezi předložením návrhu zákona a jeho projednáváním – snaha upoutat na problematiku pozornost.

Všichni tři respondenti se domnívají, že česká média problematiku adopce dětí homosexuály spíše podporují. Výsledky analýzy tyto domněnky

potvrdily. Celkem 67 % publikovaných zpráv v celkovém znění podporuje novelu zákona o registrovaném partnerství, často odkazují na hlavní navrhovatelku zákona Ing. Radku Maxovou, na platformu PROUD a také na „nepovedené“ výroky odporovatelů novely. Jedna zpráva například pojednává o označení dětí z dětských domovů jako „nepoužitelných dětí“ Markem Bendou (ODS). Pouhých 19 % zpráv je negativně orientováno na tuto problematiku. V polovině případů se jedná o portály pro věřící, nebo je ve zprávě citován pouze odpůrce novely, a tudíž je celé znění zprávy negativní. V jedné takové zprávě je použito přirovnání, že když homosexuálové chtějí mít děti je stejné, jako kdyby chtěl mít slepý řidičský průkaz. (EuroZprávy, 2015) Zbýlých 14 % zpráv je neutrálních a pouze informují čtenáře o faktických věcech.

9 Názor veřejnosti na adopce dětí homosexuály

Nejaktuálnější výzkumy zjišťující postoje české veřejnosti k právům homosexuálů byly provedeny Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM) v červnu 2014 a agenturou STEM/MARK v únoru 2015. Z obou výzkumů vyplývá, že více jak polovina respondentů je pro legalizaci adopce biologického dítěte partnera.

V pravidelném šetření Naše společnost (CVVM) byl do dotazování v červnu 2014 zařazen i blok měřící toleranci společnosti k homosexuálům. Zjišťován byl názor na právo na registrované partnerství, na adopci dítěte partnera, na adopci dítěte z ústavu a na uzavření sňatku. Pro právo homosexuálů na registrované partnerství se vyjádřilo 73 % respondentů, pro právo na sňatek se vyjádřilo 45 % respondentů. Ve srovnání s právem na registrované partnerství je podpora práva na sňatek znatelně menší, avšak ve srovnání s názory např. z roku 2008, kde sňatek podporovalo 38 %, se také jedná o posun.

Co se týče vývoje názoru na možnost adoptovat dítě homosexuály je v české společnosti také viditelný posun. Teprve v roce 2011 kleslo procento odpůrců možnosti adopce pod 60 %. Názorový obrat nastal až minulý rok. Zatímco v roce 2013 byl poměr respondentů 34 % pro – 57 % proti možnosti adopce, v roce 2014 byl tento poměr již opačný. Poprvé se ale rozdvojila otázka na právo na adopci biologického dítěte partnera a na právo na adopci dítěte z ústavu. Procentuální zastoupení odpovědí je následující: 58 % respondentů je pro legalizaci adopce biologického dítěte partnera (32 % je proti legalizaci), pro adopci dítěte z ústavu je 45 % respondentů. (CVVM, 2014)

	2005	2008	2011	2012	2013	2014
	ano/ne	ano/ne	ano/ne	ano/ne	ano/ne	ano/ne
	%	%	%	%	%	%
Adopce dětí	19/70	23/65	33/59	37/55	34/57	-
Adopce dítěte partnera/partnerky	-	-	-	-	-	58/32
Adopce dětí z institucionální péče	-	-	-	-	-	45/48

(CVVM, 2014)

Nejčerstvější výzkum na toto téma provedla agentura STEM/MARK v únoru toho roku. Výsledky výzkumu byly téměř totožné s výsledky CVVM. Adopci biologického dítěte partnera podpořilo 56 % respondentů (pouhých 18 % proti), dále 47 % respondentů podpořilo možnost adoptovat dítě homosexuálním párem z ústavu (28 % proti). V rámci tohoto šetření byla položena i otázka na názor o možnosti adopce dítěte z ústavu homosexuálním jedincem, pro kterou se kladně vyjádřilo 33 % a 36 % respondentů bylo proti této možnosti. (STEM/MARK, 2015)

Na základě výše zmíněných dvou výzkumů lze říci, že česká veřejnost je nakloněna přijetí novely zákona o registrovaném partnerství. V rámci výzkumů je také znatelný názorový posun české společnosti na homosexualitu jako takovou. Paradoxní je, že česká veřejnost by spíše podpořila adopci dítěte z ústavu homosexuálním párem než homosexuálním jedincem, přičemž je to ale ve skutečnosti přesně naopak.

10 Novela zákona o registrovaném partnerství

Novela zákona o registrovaném partnerství byla předložena Poslanecké sněmovně 11. září 2014. Návrh podepsali následující poslanci: předseda Poslanecké sněmovny Jan Hamáček, Pavel Ploc (oba ČSSD); Radka Maxová, Jana Pastuchová, Jaroslava Jermanová, Margita Balaščíková, Martina Berdychová, Jiří Holeček, Jaroslav Faltýnek, Bronislav Schwarz, Rostislav Vyzula, Jiří Zlatuška, Stanislav Berkovec, Miloš Babiš, Jan Sedláček, Roman Procházka, Matěj Fichtner, David Kasal (všichni ANO⁹); Jana Hnyková, Marek Černochoch, Radim Fiala (všichni Úsvit¹⁰); Soňa Marková, Jiří Dolejš (oba KSČM); Jana Černochochová, Radim Holeček (oba ODS); František Vácha, Jan Farský (ona TOP09¹¹). Hlavní navrhovatelkou zákona je Ing. Radka Maxová.

Návrh zákona byl 12. září 2014 rozeslán poslancům jako tisk 320/0. Dne 15. září byl návrh předložen Vládě, která k němu 10. října nezaujala žádné stanovisko. (Poslanecká sněmovna 2015) Proti přijetí zákona se vyjádřilo pět členů vlády, pro přijetí zákona byl jeden ministr. Vláda se neshodla ani na zaujetí neutrálního stanoviska k novele, a proto nezaujala žádné stanovisko. Nezaujetím stanoviska je po uplynutí 30 denní lhůty považován souhlas vlády s návrhem. (Vláda České republiky 2015)

Organizační výbor určil 9. října 2015 za zpravodaje Radka Vondráčka a přikázal návrh projednat v Ústavně právním výboru. (Poslanecká sněmovna 2015)

10.1 Vznik novely

Novelu zákona o registrovaném partnerství připravila platforma PROUD ve spolupráci s Viktorem Paggiem a Janou Černochochovou. Novela byla předložena již v minulém volebním období a o největší podporu se zasloužili právě výše

⁹ ANO, bude líp.

¹⁰ Úsvit přímé demokracie.

¹¹ Tradice, odpovědnost, prosperita.

zmínění politici (Jana Černochová zasedá i v současné Poslanecké sněmovně a novelu podpořila). Před rozpuštěním Sněmovny se v minulém období podařilo uspořádat seminář s odborníky a poslanci na toto téma. Před rozpuštěním Sněmovny se však novela nedostala ani do prvního čtení. V rámci tohoto období se však poslanci již začali vyjadřovat, zda novelu podporují, či nikoli a to pomohlo budoucím navrhovatelům odhadnout rozpoložení Sněmovny v dalším volebním období. (Kozubík 2015)

V dalším volebním období byla novela zákona již připravena a zbývalo najít dostatečnou podporu. Jan Kozubík (projektový koordinátor PROUDu) a Viktor Paggio (bývalý poslanec a člen PROUDu) oslovili Radku Maxovou – předsedkyni komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny, která se stala hlavní navrhovatelkou novely zákona o registrovaném partnerství, a povedlo se jim získat podpisy poslanců napříč politickým spektrem (novelu podpořili poslanci ze všech stran, vyjma KDU-ČSL). (Maxová 2015)

Před zavedením novely do systému je potřeba, aby návrh prošel legislativním odborem, který kontroluje formální náležitosti. Dále je potřeba sehnat podporu u dalších poslanců (potřebný počet podpisů není stanoven) a pak je novela vložena do systému. Vláda může, ale nemusí k návrhu zaujmout stanovisko a organizační výbor pak doporučí projednání novely na nejbližší schůzi Sněmovny. (Maxová 2015) V této fázi však novela naráží na první překážku – přestože je projednání návrhu doporučeno na pořad nejbližší schůze, ve Sněmovně bývá pravidlem (nejedná se o formální pravidlo, nýbrž o neformální proceduru), že vládní návrhy se projednávají přednostně na úkor návrhů poslaneckých. Tím pádem se projednání novely zákona neustále odsouvá na další schůze. Tuto situaci se navrhovatelé snaží vyřešit získáním statutu pevného bodu programu pro novelu, který by zajistil, že už se hlasování o novele nebude dále odkládat. O zařazení návrhu jako pevného bodu rozhoduje Organizační výbor, který se stará o program schůze. (Kozubík 2015) Vzhledem k tomu, že novela byla předložena v září 2014, se od zavedení novely do systému uskutečnilo již 11 schůzí Poslanecké sněmovny. Aktuálně

je projednání novely zařazeno na pořad 27. schůze, která bude zahájena 28. dubna 2015. (Poslanecká sněmovna 2015)

10.2 Shánění podpory poslanců pro novelu

Při shánění podpory novely zákona využila Radka Maxová seznam doporučených poslanců, kteří by měli novelu podpořit. Tento seznam připravila platforma PROUD na základě vyjádření postojů poslanců z minulé Sněmovny a provedla také analýzu médií, ve kterých se i současní poslanci k tématice vyjádřili. Díky tomu měli k dispozici jmenovitý seznam poslanců, kteří jsou zásadně proti, kteří novelu otevřeně podporují, ale i těch kteří se k zákonu nevyjádřili a u kterých se tedy snažili získat podporu. (Kozubík 2015)

Radka Maxová i Jan Kozubík organizovali schůzky s jednotlivými poslanci, kde jim předložili hlavní argumenty a vysvětlili podstatu novely. Nejprve oslovili poslance, kteří se v konkrétních stranách zabývají rodinou nebo diskriminací a tím získali klíčové spojence, skrze něž se jim podařilo získat podporu dalších poslanců z jejich stran. Ve finále kontaktovali téměř všech 200 poslanců, ať už osobně, telefonicky, či e-mailem. (Kozubík 2015)

V naprosté většině poslanci následně pochopili podstatu věci a řekli, že s novelou souhlasí. Většina poslanců totiž nevěděla, že se jedná pouze o legalizaci osvojení biologického dítěte partnera a že tak dojde pouze k právnímu ošetření již existující situace. Dále také hodně reagovali na výsledky výzkumů na toto téma, které dokládají, že homosexuální rodiče nemají žádné negativní vlivy na vývoj dítěte. Výsledkem těchto jednání tak byla buď přislíbená podpora při hlasování, nebo příslib, že během hlasování vytáhnou kartu z hlasovacího zařízení, tím sníží počet přítomných poslanců a šance na projití se tím zvýší. (Maxová 2015)

Hledání podpory bylo nejsnazší ve vlastních řadách poslankyně Maxové – tedy v ANO, což lze vidět i ve výsledné skupině navrhovatelů novely zákona o registrovaném partnerství, kde poslanci z ANO tvoří většinu. Nejkomplikovanější bylo hledat podporu u KDU-ČSL, kde se sice nepodařilo

získat přímou podporu, ale mnoho z nich slíbilo, že se alespoň vůbec nebudou účastnit hlasování. (Maxová 2015)

10.3 Uplatňované argumenty

V rámci představení novely zákona o registrovaném partnerství byla uspořádána tisková konference, kde organizátoři z PROUDu cíleně pozvali jednu stejnopohlavní rodinu, ve které dvě matky (v registrovaném partnerství) vychovávají dítě, aby novinářům a politikům ukázali, že se jedná o naprosto běžnou rodinu, která funguje na stejném principu jako rodina tradiční. (ČT24 2015) Takováto spolupráce se stejnopohlavními rodinami není ojedinělá, platforma PROUD vede databázi stejnopohlavních rodin, které jsou ochotni s nimi spolupracovat, objevovat se v médiích a podílet se tak na utváření mediálního obrazu této problematiky. Namísto extrémních případů zobrazování homosexuálních dvojic jako lidí oblečených do latexu a předvádějících se na veřejnosti v průběhu Prague Pride¹² je tato problematika prezentována v nejlepší možné světlo – jako normální pracující lidi, kteří se ničím neliší od majoritní společnosti (vyjma sexuální orientace). (Kozubík 2015)

10.3.1 Hlavní argumenty na podporu novely zákona

„Zrovnoprávnění práv dětí žijících ve stejnopohlavních rodinách“: takto nazývá hlavní argument novely předkladatelka Radka Maxová, důraz je kladen zejména na právní mezery, které nemohou být ošetřeny z důvodu zákazu osvojení. Dítě, které tedy vyrůstá ve stejnopohlavní rodině a má dvě matky nebo dva otce, má po právní stránce rodiče jen jednoho. Problémem například je, že druhý rodič nemá vůči dítěti žádnou vyživovací povinnost a dítě po tomto rodiči nemůže dědit. Problematické jsou také každodenní záležitosti, protože dle práva nemá druhý rodič nárok na informace o dítěti ve škole, o jeho zdravotním stavu apod. V nejkrajnějším případě, při úmrtí biologického rodiče,

¹² Prague Pride je každoroční festival konající se v průběhu srpna v Praze, který se pořádá za účelem podpoření sexuálních menšin a bojem proti diskriminaci.

je dítě právně bez rodičů a mohlo by se ocitnout v ústavní péči. Je tedy důležité právně ukotvit vztah i k druhému rodiči, aby byly naplněny práva a povinnosti vyplývající z rodičovství. (Maxová 2015)

„Rozdíl mezi adoptí biologického dítěte partnera a adoptí dítěte z ústavu“: V rámci shánění podpory ve Sněmovně je poslancům vysvětlováno, že se nejedná o adoptce „cizích“ dětí, ale dětí, které ve stejnopohlavních rodinách opravdu žijí a že se jedná pouze o právní ukotvení stávající situace. Také je kladen důraz na očekávaný růst počtu dětí žijících ve stejnopohlavních rodinách, protože jim nikdo nemůže zakázat mít potomka. Nejčastěji k tomu dochází pomocí asistované reprodukce¹³, tudíž naprostou většinu stejnopohlavních rodin tvoří dvě matky a dítě. (Kozubík 2015)

„Důležitá je milující rodina, nehledě na to, zda se jedná o dvě matky, nebo dva otce“: dle výzkumů a vyjádření dětských lékařů, psychologů a psychiatrů je rodičovství stejnopohlavních párů zcela v pořádku. Homosexualitě se nedá naučit a dítě si v rámci své socializace bere vzor z širšího okolí, nejenom od rodičů. K předání vzorců chování tak dojde na stejném principu jako u dětí žijících v tradiční rodině. (Kozubík 2015)

„Srovnání se zahraničím“: jako další hojně využívaný argument je srovnání se situací v zahraničí. V celé Skandinávii, také například i v silně katolickém Španělsku, dále ve Francii, či Velké Británii a dalších zemích je legalizována alespoň adoptce dítěte partnera. (Kozubík 2015)

10.3.2 Hlavní argumenty pro zamítnutí novely

„Tradiční rodina“: mnozí odporovatelé argumentují tím, že dítě potřebuje matku a otce. Rodiče stejného pohlavní nedokážou dítěti poskytnout požadované vzorce chování. (Maxová 2015)

„Zákon není potřeba“: legislativně ošetřené stejnopohlavní rodiny nejsou potřeba. Právo se nepíše kvůli několika málo případům, má platit

¹³ Asistovaná reprodukce je lékařský zákrok, ve kterém je žena uměle oplodněna. (Nožičková, 2012:23)

obecně. Vzniklé problémy na poli stejnopohlavních rodin dokáže vyřešit každý soud na základě již stávajících právních předpisů. (Benda 2015)

„Jedná se pouze o homosexuální agendu“: v pozadí celého boje o legalizaci osvojení biologického dítěte partnera stojí nastolení homosexuální agendy v Čechách. Odvádí se tak pozornost od skutečně důležitých problémů, které je potřeba ošetřit, k pseudoproblémům. (Benda 2015)

Na základě výše zmíněných argumentů lze vydedukovat jeden zásadní rozdíl, a to ten, že argumenty na podporu novely se zaměřují zejména na práva dětí a jejich aktuální výskyt v právním vakuu. Argumenty proti novele jsou zaměřeny zejména proti homosexuálům jako takovým. V rámci procesu legalizace politiky homoparentálního osvojování tak zde stojí proti sobě dvě cílové skupiny. Tyto cílové skupiny odpovídají ideálním kategoriím tak, jak je navrhly ve své teorii Schneider a Ingram, tedy potřební a devianti.

Zatímco navrhovatelé novely pozornost směřují na bezbranné děti, které potřebují pomoc politiků v řešení jejich aktuální situace, odpůrci novely argumentují homosexualitou, jakožto sexuální deviací a poukazují na negativní dopady této orientace. Jako důkaz vytvoření těchto sociálních konstrukcí poslouží výčet charakteristik, pomocí nichž mluvili zákonodárci o těchto cílových skupinách.

Cílová skupina – děti (potřební): práva dítěte, strádající děti, zrovnoprávnění dětí, ochrana dětí.

Cílová skupina – homosexuálové (devianti): pseudorodiče, pseudoproblémy, mravokárce, zbytečnost legislativního ošetření.

V rámci argumentu potřebnosti novely zákona zde dochází ke sporným tvrzením. Na straně podporovatelů se jedná o tíživou situaci nejméně tisíce dětí, jež strádají ohledně práv a povinností, které vůči nim jejich rodiče (ne)mají, a předpokládají růst počtů dětí žijících ve stejnopohlavních rodinách. Na druhé straně u odpůrců novely panuje názor, že se jedná o minimum případů, které vyřeší běžná soudní praxe a zavádět kvůli těmto ojedinělým případům nový zákon je zbytečné. K hlavnímu střetu argumentů dojde teprve,

až se zákon dostane do prvního čtení a v případě nezamítnutí do výborů. Lze tedy očekávat, že se nějaké argumenty lehce pozmění, či přibudou další.

Teorie sociální konstrukce cílových skupin také pojednává o faktoru stranické podpory a podpory voličů, tento aspekt teorie se zdá být v tomto případě zanedbatelný. Ani jeden aktér se při rozhodování neorientoval na názory svých voličů, ani na celkovou atmosféru ve straně. Marek Benda tento fakt zdůvodňuje tím, že existují dva druhy hlasování. Prvním typem jsou hlasování, ve kterých je nutná stranická jednota, jako je například hlasování o důvěře vládě, či rozpočtové záležitosti, na druhé straně se jedná o hlasování, které neovlivní celkové fungování státu a kde se ve straně respektuje osobní postoj a zkušenosti s danou problematikou jako je právě novela zákona o registrovaném partnerství.

10.4 Předpokládaný vývoj

Vzhledem k 28 podpisům, které novela zákona o registrovaném partnerství získala, panuje na straně podporovatelů zákona pozitivní nálada. Důraz je kladen i na některé důležité poslance, jež novelu podepsali, jako je například předseda Sněmovny Jan Hamáček, místopředsedkyně Sněmovny Jaroslava Jermanová, předseda Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Jiří Zlatuška, nebo předseda Výboru pro zdravotnictví Rostislav Vyzula. Hlavní předkladatelka Radka Maxová se domnívá, že by zákon mohl prvním čtením projít těsnou většinou a že se další situace bude vyvíjet od diskuzí ve výborech. (Maxová 2015)

V případě, že by byla novela zákona o registrovaném partnerství zamítnuta, platforma PROUD i Radka Maxová jsou odhodláni novelu zákona znovu předložit. Hodlají novelu předkládat až do doby, kdy bude přijata. Zde můžeme vidět stejné odhodlání, jako tomu bylo u zákona o registrovaném partnerství, který byl předložen celkem šestkrát. Z toho lze usoudit, že i přes to, že by byla aktuální novela zákona o registrovaném partnerství zamítnuta, je

pravděpodobné, že v blízké budoucnosti bude přijata ať už v současné, či
pozměněné variantě. (Maxová 2015; Kozubík 2015)

Diskuse

Tématem práce je legalizace osvojení biologického dítěte partnera. Téma by bylo dobré zpracovat nejenom z pohledu legalizace osvojení biologického dítěte partnera, ale také více rozpracovat problematiku osvojování homosexuály obecně. Také by bylo dobré se zaměřit více na projednávání stížnosti ohledně diskriminačního znění zákona o registrovaném partnerství Ústavním soudem. Tyto dva aspekty jsem se však rozhodla do práce nezahrnout a to vzhledem k finálnímu rozsahu práce.

V rámci zjištění z rozhovorů jsem byla překvapená zejména stran argumentace hlavního odpůrce Marka Bendy, který argumentuje zejména tím, že právní ukotvení stejnopohlavních rodin není potřeba. Očekávala jsem, že argumenty odpůrců budou více zaměřeny na homosexualitu než na legislativní stránku věci. Je možné, že vzhledem k posunu názoru české veřejnosti se poslancům jeví jako přijatelnější argumentovat proti novele na jiné bázi (z hlediska struktury apod.), než je báze cílové skupiny. K potvrzení této domněnky by bylo potřeba další zkoumání.

S ohlednutím za celou práci se domnívám, že největším přínosem jsou získané expertní rozhovory, které pomohly práci získat pohled zevnitř procesu legalizace novely zákona o registrovaném partnerství a to nejenom ze strany zákonodárců, ale i ze strany expertní platformy bojující za práva sexuálních menšin.

Cenná by také byla analýza stenoáznamů z projednávání novely, které je jak místem diskuse zákonodárců mezi sebou, tak místem, kde se poslanci prezentují před veřejností, a tak je možné, že by stávající analýza získala další důležitá zpřesnění.

Závěr

Cíl práce, kterým bylo popsat aktuální situaci na poli homoparentální politiky a identifikovat hlavní zainteresované aktéry a jejich stěžejní argumenty, byl naplněn. Dalším cílem, který byl také naplněn, bylo popsat, jakým způsobem jsou konstruovány a využívány cílové skupiny v procesu legalizace homoparentálního osvojování. K zodpovězení výzkumných otázek byly využity zejména expertní rozhovory s Radkou Maxovou – hlavní navrhovatelkou novely zákona o registrovaném partnerství; Janem Kozubíkem – projektovým koordinátorem organizace PROUD a hlavním iniciátorem proniknutí novely na zákonodárnou půdu; Markem Bendou – hlavním odpůrcem novely zákona. Získané informace z rozhovorů pomohly vnést do práce pohled zevnitř legislativního procesu a to nejenom z pohledu zákonodárců, ale i z pohledu expertní platformy, která bojuje za práva homosexuálů a aktivně se podílí na utváření postoje veřejnosti k sexuálním menšinám. Dále byla k zodpovězení výzkumných otázek a naplnění cílů práce využita obsahová analýza medií, díky které se podařilo zjistit, jakým způsobem je problematika stejnopohlavních rodin předkládána veřejnosti. Jako poslední metoda byla využita analýza a studium dokumentů.

Díky získaným poznatkům lze potvrdit teorii fází veřejněpolitického procesu a to jak v praxi, tak i v právním ukotvení legislativního procesu v zákoně č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Teorie sociální konstrukce cílových skupin, která byla využita zejména z pohledu vyžití konstrukce cílové skupiny v legislativním procesu, byla potvrzena zejména skrze konstruování cílové skupiny. Zatímco navrhovateli novely zákona byla cílová skupina konstruována pozitivně, s nízkou politickou mocí (děti žijící ve stejnopohlavních rodinách – potřební), odpůrci novely konstruovali cílovou skupinu negativně a s relativně nízkou politickou mocí (homosexuálové – devianti).

Důkazem práce se sociální konstrukcí je fakt, že ačkoli za novelou zákona stojí i rozšíření práv homosexuálů v Čechách, veřejnosti je tato

problematika navrhovatelů předkládána z pohledu práv dětí žijících v právním vakuu.

Na základě výsledků obsahové analýzy medií lze potvrdit domněnky respondentů ohledně pozitivního naladění Českých internetových medií. V naprosté většině zveřejněných článků byla problematika předkládána pozitivně se zaměřením na práva dětí, ale i na práva homosexuálů. U negativně orientovaných článků se jednalo zejména o nábožensky zaměřené portály a tématem byla převážně homosexualita jako taková.

Dle výzkumů veřejného mínění provedených agenturou STEM/MARK v roce 2015 a Centrem výzkumu veřejného mínění v roce 2014 vyplývá, že více jak polovina Čechů podporuje adopce partnerova dítěte. Na základě výzkumů lze také konstatovat, že celkový postoj české veřejnosti k homosexuálům se posunul směrem k uznání potřeb homosexuálů.

Na základě popsaného procesu legalizace registrovaného partnerství lze vidět jistou podobu s aktuálním procesem legalizace osvojení biologického dítěte partnera. Stejně jako tomu bylo v případě registrovaného partnerství, hlavní iniciativa vznikla ze strany expertní organizace, v té době SOHO, později Gay iniciativa. Nyní se jedná o Platformu pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu PROUD. Také politická podpora panovala napříč politickým spektrem, vyjma KDU-ČSL, jako je tomu v případě novely. Další aspekt, který zůstává stejný, je hlavní odpůrce jak registrovaného partnerství, tak novely zákona o registrovaném partnerství – Marek Benda, který veřejně vystupoval a vedl protikampaň v době legalizace zákona i nyní, v době předložení novely zákona.

Co se týče argumentů, ani zde nenajdeme mnoho rozdílů. Na jedné straně zaznívají pojmy, jako je destrukce tradiční rodiny, homosexualita jako něco špatného, absence právní normy pro homosexuální páry není problém. Podporovatelé, stejně jako tehdy, argumentují výzkumy lékařů a odborníků na toto téma, které deklarují, že k homosexualitě se člověk nedá vychovat a že stejnopohlavní rodiče nemají na dítě žádný negativní vliv. Absenci právního ukotvení stejnopohlavních rodin shledávají špatnou zejména vůči dětem –

nebiologický rodič nemá vůči dítěti žádná práva a povinnosti a dítě má tak po právní stránce pouze jednoho rodiče. Důležitost legalizace osvojení biologického dítěte partnera vidí podporovatelé také v předpokládaném růstu počtu dětí vyrůstajících ve stejnopohlavních rodinách.

Přestože jsou vyhlídky na přijetí novely zákona o registrovaném partnerství relativně slibné, vzhledem k získané podpoře a zmapování postojů poslanců, navrhovatelé novely i platforma PROUD jsou ochotni novelu zákona v případě neúspěchu znovu předložit. I zde můžeme vidět stejné odhodlání k dosažení legalizace, jako tomu bylo v případě registrovaného partnerství, které bylo přijato až na šestý pokus a to s celkem dramatickým koncem, vzhledem k vetování zákona prezidentem Václavem Klausem.

Shrnutí

Tato bakalářská práce je zaměřena na proces legalizace homoparentálního osvojování, ke kterému by mělo dojít na základě připravené novely zákona o registrovaném partnerství. Tato novela byla předložena Sněmovně v září 2015 a momentálně je zařazena na pořad následující schůze (27. schůze Poslanecké sněmovny). Problematiku odkládání poslaneckých návrhů na úkor projednání vládních návrhů se snaží navrhovatelé novely vyřešit tím, že se novela zařadí jako pevný bod programu. O takovémto zařazení rozhoduje Organizační výbor.

Za formulováním novely stojí platforma PROUD, jenž bojuje za práva homosexuálních menšin v ČR již od roku 2009. Tato organizace se spojila s poslankyní Maxovou, která se následně stala hlavní navrhovatelkou novely a společnými silami zajistili podpisy 28 poslanců ze všech stran, vyjma KDU-ČSL. Přístup k novele zákona o registrovaném partnerství stran lidovců není žádná novinka. Již při projednávání původního zákona o registrovaném partnerství bylo ve finálním hlasování pouze KDU-ČSL pro zamítnutí zákona.

Hlavní argumenty podporovatelů se zaměřují na práva dětí a celkový postoj světa k této problematice. Při mapování postojů jednotlivých poslanců (až na výjimky) nenaráželi navrhovatelé na extrémní odpůrce a ve většině případů byl přislíben hlas, nebo alespoň neúčast na hlasování.

Hlavní argumenty odpůrců novely jsou téměř totožné, jako tomu bylo u projednávání zákona o registrovaném partnerství. Jedná se zejména o narušování tradiční rodiny a destrukci společenského řádu. Negativní připomínky jsou směřovány zejména na homosexualitu jako takovou a problematika dětí v právním vakuu zůstává stran odpůrců bagatelizována.

Na základě procesu legalizace registrovaného partnerství lze předpokládat, že ani legalizace osvojení biologického dítěte partnera nebude jednoduchá a je možné, že novela bude zamítnuta. V tomto směru jsou však navrhovatelé i platforma PROUD odhodláni novelu zákona znovu předložit a v případě potřeby předkládat stále dokola, dokud nebude přijata.

Použitá literatura

- BENDA, Marek. Rozhovor na téma: Novela zákona o registrovaném partnerství. Praha. 14. dubna 2015.
- BOGNER, A. *Interviewing experts*. 1st ed. Editor Alexander Bogner, Beate Littig, Wolfgang Menz. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2009, xii, 281 s. Research Methods Series. ISBN 9780230220195.
- COLEBATCH, H. *Úvod do policy*. 1. vyd. Překlad Marek Salaquarda. Brno: Barrister, 2005.
- CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. Dostupné z:
http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7261/f3/ov140711b.pdf
- Česká republika. Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. Článek 41. ISSN 1211-1244.
- Česká republika. Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1, s. 2-16. Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. ISSN 1211-1244.
- Gay iniciativa. *Historie SOHO a GI v ČR* [online]. [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=5>
- Hádka u Jílkové: Homosexuální adopce? To by pak slepý mohl chtít řidičák. *EuroZprávy: Domov* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/spolecnost/101611-hadka-u-jilkove-homosexualni-adopce-to-by-pak-treba-slepy-mohl-chtit-ridicak/>
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- JELÍNKOVÁ, M. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Případová studie. Vyd. 1. Editor Martin Nekola, Hana Geissler, Magdalena Muralová. Praha: Karolinum, 2011, 305 s. ISBN 978-80-246-1865-4. 194-220s.

- KLIMEŠ, J. *reakce na ambivalentní objekt*. Praha: Universita Karlova, 2002. 83 s.
- KOLUCHOVÁ, Jarmila. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd. 1. Editor Zdeněk Matějček. Praha: Portál, 2002, 155 s. ISBN 80-7178-637-3.
- KOZUBÍK, Jan. Rozhovor na téma: Novela zákona o registrovaném partnerství. Praha. 24. března 2015.
- KRONICK, Jane C.; KŘÍŽOVÁ, Iva; RABUŠIC, Ladislav. Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat/Alternative Methodologies for the Analysis of Qualitative Data. *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, 1997, 57-67.
- MAXOVÁ, Radka. Rozhovor na téma: novela zákona o registrovaném partnerství. Praha. 10. února 2015.
- Nový občanský zákoník 2014: rejstřík : redakční uzávěrka 26.3.2012*. Část druhá. Rodinné právo. Ostrava: Sagit, 2012, 320 s. ÚZ. ISBN 978-80-7208-920-8.
- NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, 2012, 94 s. ISBN 978-80-86131-91-7.
- PIERCE, Jonathan. Social Construction and Policy Design: A Review of Past Applications. *The Policy Studies Journal*, 2014, Vol. 42, p. 1-29.
- Podnět ke zrušení zákazu individuální adopce. In: *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Podnet-ke-zruseni-zakazu-individualni-adopce.pdf>
- Registrovaným partnerům se otevírá cesta k adopci dítěte svého protějšku. *Česká televize: ČT 24* [online]. 6.8.2014 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/282346-registrovanym-partnerum-se-otevira-cesta-k-adopci-ditete-sveho-protejsku/?mobileRedirect=off>
- SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host, 2012, 582 s. ISBN 978-80-7294-585-6.

SCHNEIDER, Anne and Helen INGRAM. Social Construction of Target Populations for Politics and Policy. *The American Political Science Review*. 1993, Vol. 87, 2, p. 334-347.

SCHNEIDER, Anne and Mara SIDNEY. What Is Next for Policy Design and Social Construction Theory? *The Policy Studies Journal*, 2009, Vol. 37, 1, p. 103-119

SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Preklad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4. 110-111s.

Sněmovní tisk 320: Novela z. o registrovaném partnerství. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné

z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=320>

STEM/MARK. *Polovina Čechů by homosexuálům povolila adoptovat dítě jejich registrovaného partnera*. Internetová populace ČR 15-59, n=510únor 2015 Dostupné z: <http://www.stemmark.cz/polovina-cechu-by-homosexualum-povolila-adoptovat-dite-jejich-registrovaneho-partnera/>

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. 24, 159-60s.

VESELÝ, A., NEKOLA, M. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5. 152 -172s.

VESELÝ, A., NEKOLA, M. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5. 152 -172s.

Vláda k návrhu zákona o osvojení dítěte druhým partnerem z registrovaného partnerství nepřijala žádné stanovisko. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-k-navrhu-zakona-o-osvojeni-ditete-druhym-partnerem-z-registrovaneho-partnerstvi-neprijala-zadne-stanovisko-123350/>

123350/

Zákony pro lidi. *Předpis č. 239/2008 Sb. Zákon, kterým se mění některé zákony související s registrovaným partnerstvím*. [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-239>